

Последната отъ голѣмитѣ южнославянски държави — Босна — паднала въ 1463 г. Тя загинала безъ геройска съпротива, поради измѣна. Кралъ Стефанъ Томашевичъ билъ плененъ и предаденъ на смъртъ. Въ продължение на цѣли три вѣка католици, православни и богомили (патарени) се борили за властъ въ тази прекрасна страна. Повечето отъ дворянитѣ и отъ народа били на страната на богомилството, а кралетѣ по политически съображения подържали католичеството. Турцитѣ намѣрили въ измъчваната отъ религиозни раздори страна естествени съюзници въ патаренитѣ. Следъ завземането на страната последнитѣ безследно изчезватъ; това е единъ фактъ, за чието разяснение нищо не говорятъ ни народнитѣ предания, ни писменитѣ извори. Хърватскиятъ изследвател Рачки и рускиятъ Голубинскій недавно сочеха едновременно на необикновения брой мохамедански славяни въ Босна, на силното дворянство, което говори сръбски езикъ, а изповѣдва мохамеданска религия, и отъ тукъ правятъ заключение, и не безъ основание, какво патаренитѣ вѣроятно масово сж преминавали въ мохамеданство. Турцитѣ използвали сжщо тѣй и притиснатото положение на закрепостения народъ; така, тѣ обещали свобода на селянитѣ, поради което последнитѣ напушвали дворянството²³.

Най-послед дошълъ редътъ и на Албания. Тамъ новиятъ герой *Георги Кастриота*, по турски нареченъ *Скандербегъ*, храбро се борилъ съ османлиитѣ въ продължение на 24 години, подкрепянь отъ Римъ, Венеция и Неаполъ. Скандербегъ билъ отъ славянски произходъ. Неговиятъ прадѣдо по баща, Бранила, намираме въ 1368 г. при двора на Александра, валонския господарь (стр. 247). Баща му Иванъ, владѣтеленъ графъ при р. Мата, храбро се защищавалъ противъ турцитѣ съ венецианска помощъ. Историята на Георгия, най-малкия отъ четирмата братя, е силно изопачена отъ панегирически романи. Въ противоположностъ на обикновения разказъ, какво той още като турски заложникъ се отличилъ, докато избѣгалъ отъ бойното поле при Куновица въ отечеството си, за да подигне тамъ своя народъ противъ османитѣ, отъ достовѣрнитѣ извори забелязваме, че Георги прекаралъ младежкитѣ си години въ отечеството си — Албания. Войнитѣ си той отпочналъ следъ събора на славянскитѣ и албански боляри въ Алесио съ победа надъ турцитѣ въ Дебъръ (1444); обаче, все пакъ продължавалъ да плаща на султана ежегоденъ данъкъ отъ 6000 дуката. Действията му иматъ връзка съ българската история поради това, че Дебъръ (стр. 27), населенъ тогава, както и сега, въ горната си частъ отъ българи, а въ долната — отъ албанци, много често билъ мѣсто на биткитѣ му. Много кръвъ била пролѣна около крепостта Светиградъ въ горни Дебъръ. Тамошнитѣ българи се отличавали съ голѣма храбростъ и преданостъ къмъ Кастриота. Още и днесъ българскиятъ родъ Мияци въ радикалната долина при Корабъ съ аристократична гордостъ сесмѣта запотомъкъ на Скандербега. Въ 1466 г. Мохамедъ II, когато веднажъ се връщалъ отъ Кроя презъ Охридъ, заповѣдалъ да откаратъ тамошния архиепископъ Доротей съ много боляри въ Цариградъ зарадъ нѣкакъвъ споръ, възникналъ въ Охридъ между духовенство и боляри²⁴. Следъ смъртъта на Скандербегъ (17 януарий 1468 г.) прекратила се съпротивата на албанцитѣ. Хиляди отъ тѣхъ и отъ сърбитѣ се преселили въ Италия, гдето и до днесъ се срѣщатъ тѣхни потомци²⁵.

Завоевателитѣ на Цариградъ не го превърнали въ развалини и пущинакъ, както нѣкога си римлянитѣ Картагенъ. Султанитѣ пренесли трона си на Босфора и Стамбулъ станалъ центъръ на свѣтовното имъ царство. Веднага византинизмътъ почналъ да си пробива пжтъ въ победителитѣ. Наредъ съ гръцкото влияние личи, обаче, и славянско, въ което нѣма нищо чудно, ако се вземе предъ видъ, че още отъ времето на Мурадовитѣ походи български